

VALPAS-HANKE 2016-2019

LOPPURAPORTTI

Euroopan union
Euroopan sosiaalirahasto

Vipuvoimaa
EU:lta
2014-2020

KEMIJÄRVI
LAPLAND

PUDASJÄRVI
sininen ajatus - vihreä elämäys

UTAJÄRVI

SANNA LAINE

VALPAS-HANKE 2016-2019

SANNA LAINE

NUORTEN YSTÄVÄT RY 2019

ISBN 978-952-5849-32-5 (PDF)

SISÄLLYS

	TIIVISTELMÄ	4
1.	HANKKEEN TARVE, TOTEUTUS JA TUOTOKSET	10
2.	NUORTEN OSALLISUUDEN, ELÄMÄNHALLINNAN JA TYÖELÄMÄVALMIUKSIEN VAHVISTAMINEN	12
3.	HANKKEEN TULOKSET	13
	3.1. TULOSTEN HYÖDYNTÄMINEN JA TOIMINNAN JATKAMINEN	16
4.	HANKKEEN TOTEUTUMINEN	19
5.	HANKKEEN SEURANTATIEDOT JA HANKKEEN TAVOITTEIDEN SAAVUTTAMINEN	20
6.	HANKKEEN TOTEUTTAJAN OSAAMINEN, HANKKEEN RISKIARVIOINTI JA OHJAUSRYHMÄ	22
	6.1. HANKKEEN RISKIT JA NIIDEN ARVIOINTI	23
	6.2. HANKKEEN OHJAUSRYHMÄ	24
7.	KOHDERYHMÄN KOKEMUKSET	25

TIIVISTELMÄ

VALPAS-hanke oli Nuorten Ystävien hallinnoima ja neljän pohjoissuomalaisen kumppanikunnan (Muhos, Utajärvi, Pudasjärvi, Kemijärvi) yhteinen käytännön asiakastyöhön liittyvä kehittämishanke vuosina 2016-2019. Hankkeen kohderyhmänä olivat työn ja koulutuksen ulkopuolelle jääneet 15–40-vuotiaat nuoret ja nuoret aikuiset, joiden elämää vaikeuttivat muun muassa päihde- ja mielenterveysongelmat (n. 50%), rikostaustat (40%), erilaiset sosiaaliset ongelmat kuten yksinäisyys, tukiverkoston vähäisyys sekä oppimisvaikeudet ja keskeytyneet opinnot. Hankkeen asiakkaat olivat pääsääntöisesti työn ja koulutuksen ulkopuolella.

Hankkeen tavoitteena olivat:

1. Työn ja koulutuksen ulkopuolella olevia nuorten tavoittaminen
2. Matalan kynnyksen toiminnan kehittäminen vaikeimmassa asemassa oleville nuorille soveltuvaksi
3. Nuorten osallisuuden, elämänhallinnan ja työelämävalmiuksien vahvistaminen

Hankehenkilöstöön kuuluivat projektipäällikkö, hankeassistentti (osa-aikainen 50%), asiantuntija / projektisuunnittelija (osa-aikainen 40%) sekä kolme työkykyvalmentajaa, jotka työskentelivät kunnissa. Yksi työkykyvalmentaja työskenteli kokoaikaisena Pudasjärvellä, yksi työkykyvalmentaja kokoaikaisena Kemijärvellä sekä yksi työkykyvalmentaja Muhoksella ja Utajärvellä jakaen työaikansa kahden kunnan kesken.

VALPAS-hanke tavoitti toiminta-aikanaan 81 asiakasta (33 naista, 48 miestä), joista 51 oli alle 30-vuotiaita. Hanke onnistui tavoittamaan hyvin asiakkaiksi kohderyhmään lukeutuvia kuntalaisia, jotka eivät olleet kiinnittyneitä työelämään tai opiskeluun tai yhteiskuntaan ja jotka eivät olleet tarpeesta huolimatta tarkoituksenmukaisessa palvelussa/hoidossa tai kuntoutuksessa tai olivat todellisessa vaarassa tippua niistä pois.

Asiakkaat tavoitettiin jalkautuvan työtteen avulla etsien yhdessä yhteistyökumppaneiden, kuten kuntien työntekijöiden tai muiden toimijoiden, kuten esimerkiksi rikosseuraamuslaitoksen tai kolmannen sektorin toimijoiden kanssa. Tiiviin työparityön, jalkautuvan ja etsivän työn kautta tavoitettiin eniten apua tarvitsevat henkilöt. Kohderyhmän tuen tarve oli odotettua suurempi, jonka vuoksi suuremman asiakasmäärän tavoittaminen olisi heikentänyt sitä intensiivistä tukea, jota hanke pystyi tarjoamaan.

VALPAS-hankkeen työ oli konkreettista asiakkaiden rinnalla kulkemista niin yksin kuin työparitoimintana kumppanikuntien työntekijöiden kanssa. VALPAS-hankkeen asiakastyö oli asiakkaiden ja kuntien tarpeisiin pohjautuen yksilö- ja pienryhmävalmennustyötä. Asiakastyön tavoitteena oli kuntiin sopivien matalan kynnyksen toimintamallien rakentaminen kumppanikuntien jo olemassa olevien palveluiden ympärille. Hankkeessa kehitetyt matalan kynnyksen toimintamallit mahdollistivat asiakkaiden osallistumisen hankkeen toimintaan omassa elinpiirissään.

Hankkeen tuloksina kumppanuuskuntiin syntyi ryhmätoimintaa, joka vakiintui osaksi kuntien omaa toimintaa. Ryhmätoimintana järjestettiin esimerkiksi erilaista elämänhallintaa ja elintapojen terveellisyttä tukevia ryhmiä. Ryhmiin osallistuminen varmistettiin noutamalla asiakkaat tarvittaessa hankehenkilöstön toimesta ryhmätoimintaan. Ryhmien tavoitteena oli

paitsi järjestää arkeen mielekkään tekemisen mahdollisuuksia sekä asiantuntijoiden tukea ja vertaistukea, mutta myös näillä keinoin tukea kaikkein heikoimmassa asemassa olevien asiakkaiden osallisuutta, elämänhallintaa ja päihteettömyyttä.

Hankkeen kehittämässä matalan kynnyksen toiminnoissa asiakkaiden keskeyttämisprosentit sekä sovittujen aikojen ja toimintojen peruuttaminen olivat vähäisiä. Vaikeimmassa asemassa olevien nuorten ja nuorten aikuisten osallisuus, elämänhallinta ja työelämävalmiudet vahvistuivat sosiaalisen kuntoutuksen avulla ja kohderyhmä on edennyt myös ammatillisiin jatkopolkuihin, kuten esimerkiksi työhön ja opiskelemaan erittäin haastavista elämäntilanteista huolimatta.

VALPAS-hankkeen asiakkaat sijoittuivat ammatillisella polulla seuraavasti: Asiakkaista avoimille työmarkkinoille sijoittui 14, palkkatuettuun työhön 5, työkokeiluun 6, kuntouttava työtoiminta 45 ja opiskeluun 14. Vaikeista työmarkkina-asetuksista ja haastavista elämäntilanteista huolimatta hankkeen asiakkaiden elämässä tapahtui koko hankkeen toimintakauden ajan muita positiivisia elämänmuutoksia. Tällaisilla positiivisilla elämänmuutoksilla tarkoitetaan esimerkiksi asunnottomuuden vähentymistä tai asumisolosuhteiden parantumista, tutkimusten, hoidon tai kuntoutuksen aloittamista, terveystarkastuksiin ohjautumista, säännöllisiä harrastuksia tai ryhmätoimintaan osallistumisia, kiinnittymisiä työpajalle tai valmennuspajaan tai muihin hankkeisiin. Näitä positiivisia elämänmuutoksia raportoitiin yhteensä koko hankkeen ajalta 306.

Hankkeen myötävaikutuksena kumppanikuntien sektorirajat ylittävä yhteistyö lisääntyi ja muun muassa Kemijärvelle syntyi päihde- ja mielenterveystyön verkosto sekä Pudasjärvelle ”Superverkosto”, jotka vakiintuivat osaksi kuntien omaa toimintaa. Verkostot koostuivat esimerkiksi sosiaali- ja terveydenhuollon lakisääteiset palvelut tuottavasta kuntayhtymästä, aikuissosiaalityön -, päihde- ja mielenterveysyksikön-, avopalveluiden -, työ- ja päivätoiminnan - seurakunnan- poliisin- sairaalan ja työllisyydenhoidon työntekijöistä sekä perus- ja ammattikoulun henkilökunnasta ja kolmannen sektorin toimijoista.

Verkostotyömuodon kehittäminen mahdollisti sektorirajat ylittävän yhteistyön. Tiivistyneellä yhteistyöllä parannettiin vaikeimmassa asemassa olevien asiakkaiden tavoittamista, palveluiden piiriin pääsemistä ja vähennettiin palveluiden päällekkäisyyksiä. Toiminta-aikanaan hanke vahvisti myös kuntien ja rikosseuraamuslaitoksen välistä yhteistyötä ja esimerkiksi Muhoksella hanke kehitti toimintamallin, jonka avulla vapautunut vanki sai asunnon heti vapauduttuaan vankilasta. Utajärvellä Valpas – hanke mahdollisti vankien koevapauden toteutumisen järjestämällä asiakkaille toimintaa, joka suunniteltiin yhdessä vankilan kanssa. Hankkeen toiminnan tuloksena Kemijärvellä järjestettiin Lapin päihde- ja mielenterveyspäivä, jossa alan ammattilaiset ja muut aiheesta kiinnostuneet jakoivat ajankohtaista tietoa päihde- ja mielenterveystyöstä. Hanke juurrutti myös kuntiin vuosittain vietettäviä kansallisia tapahtumia, kuten Asunnottomien yö ja Huumeisiin kuolleiden muistopäivän. Lisäksi kunnissa järjestettiin Puhutaan päihdeistä teemapäiviä, joissa jaettiin ajankohtaista tietoa huumetyön kentältä ja pohdittiin kuntien päihdepalveluiden kehittämistarpeita sekä hoidon polutuksia.

VALPAS-hankkeen merkittävin tulos oli asiakkaiden elämänhallinnan, osallisuuden ja merkityksellisyyden tunteen kasvu sekä nähdyn, kuullun ja kohdatun tuleminen. Valpas-hankkeen aikana toteutettu intensiivinen ja välittävä työote on tehnyt kaikkein heikoimmassa asemassa olevat kuntalaiset näkyviksi, oman elämänsä aktiivisiksi vaikuttajiksi. Hankkeen toiminnan tuloksena kunnissa on havahduttu jalkautuvan työotteen merkityksellisyyteen ja

osassa kumppanikuntia on varattu määrärahoja kaikkein heikoimmassa asemassa olevien palveluiden ohjaajaresursseihin.

Hankkeen asiakastyö päättyi alkuperäisen toteutusaikataulun mukaan suunnitellusti 31.7.2019. Syvemmän juurruttamisen vaihe toteutettiin ajalla 1.8.-31.12.2019. Jatkoajalla varmistettiin kumppanikuntien tuki kehittämisprosesseissa asiantuntijoiden ja kokemusasiantuntijoiden avulla. Tällä tavalla varmistettiin kumppanuuskunnissa hankkeen aikana haastavalle kohderyhmälle rakennettujen matalan kynnyksen toimintamallien syvempi juurruttaminen.

Hankkeen jatkoaika mahdollisti myös hankkeessa vaativan asiakastyön avulla kehitettyjen hyvien käytäntöjen levittämisen maantieteellisesti laajalle alueelle Lapin ja Pohjois-Pohjanmaan maakunnissa ”Huono-osaisuuden iltakoulu”-tilaisuuksien myötä. Hankkeessa järjestettiin 13 eri kunnassa kuntapäätäjille ja virkamiehille sekä muille kutsutuille suunnattuja tilaisuuksia, joissa käytiin avointa keskustelua tutkimustiedon ja kokemusten pohjalta huono-osaisuudesta, syrjäytymisestä ja köyhyydestä. Hyvinvointitietouden lähteenä käytettiin hyvinvointiasiakirjoja sekä erilaisia kuntakohtaisia indikaattoreita, kuten esimerkiksi koulu-terveyskyselyitä ja Sotkanetin indikaattoreita. Huono-osaisuuden iltakoulut sekä tuore kokemustieto kaikista vaikeimmassa asemassa olevista, syrjäytymisestä sekä sen ehkäisystä on koettu erittäin merkitykselliseksi ja tärkeäksi.

ABSTRACT

VALPAS was a development project managed by Nuorten Ystävät and implemented in co-operation with four municipalities in northern Finland (Muhos, Utajärvi, Pudasjärvi, Kemijärvi). The aim of the project was to improve practical client work from 2016-through 2019. The target group of the project were 15-40 -year old young people and young adults who were not in education, employment or training. The target group had challenges with substance abuse and mental health issues (about 50%), criminal backgrounds (40%) and they also had different social problems like loneliness and the lack of support networks. Also learning disorders and discontinued studies were an issue.

The aims of the project were:

1. Reaching the young people not in education, employment and training
2. Developing low-threshold activities so they are suitable for young people in the most vulnerable positions
3. Strengthening the involvement and participation, coping mechanisms and working life skills of the young people.

The project staff consisted of a project manager, project assistant (part-time, 50%), expert/project developer (part-time, 40%) and three work ability coaches, who worked in the municipalities. One work ability coach worked full-time in Pudasjärvi, one worked full-time in Kemijärvi and one split her time between two municipalities, Muhos and Utajärvi.

During its' operation the VALPAS-project reached 81 clients (33 women, 48 men) of which 51 were under 31 years old. The project managed to reach well municipal citizens, who were not attached to the working life, to studies or in society in general, and who were, despite their needs, not in appropriate service/care or rehabilitation or were in a real danger of falling out of such services.

The clients were reached through using outreach methods and searching together with cooperation partners like the staff in the municipalities or other actors in the field, like the Criminal Sanctions Agency or third sector operatives. The persons needing the most support were reached with close-knit pair work and using outreach methods. The target groups need for support was greater than expected and therefore larger client numbers would have diluted the intensive support that the project was able to offer.

The work done by the VALPAS staff was very practical, accompanying the client in their journey either alone or with the help of the staff in the municipalities. The work done with the clients, was it either working in small groups or individual counselling, was based on the needs of the clients and the municipalities. The aim of the work done with the clients was to build low-threshold support models suitable for the municipalities and based around the existing services that the municipalities already had.

The low-threshold operating models developed by the project made it possible for the clients to participate in the activities of the project in their own environment. As the result of the project group activities were started in the municipalities and these activities also became a part of the municipalities own activities. The group activities could be, for example, groups that supported the coping mechanisms or healthy life choices of the participants. To ensu-

re the participation in the groups the project staff fetched the participants into the groups, if need be. The aim of the groups was, besides organising possibilities for meaningful activities, expert support and peer support, to support the participation, coping mechanisms and abstinence from substance abuse.

The discontinuation percentage in the low-threshold activities developed by the project was low. It was also seldom that the participants cancelled their scheduled appointments or activities. The involvement and participation, coping mechanisms and working life skills of the young people and young adults were strengthened through social rehabilitation. The target group has also advanced into vocational paths forward, like into working life and studying despite their very challenging life situations.

The clients of the VALPAS-project were placed in their vocational path as follows: 14 of the clients were placed into the open labour market, 5 to subsidised employment, 5 to work try-outs, 45 to rehabilitative work and 14 to studying. Even with the difficult working-life positions and challenging life situations, other positive life changes were observed in the lives of the clients all through the project. These positive life changes can mean, for example, a decrease in homelessness or improvement in living conditions, starting care or rehabilitation, being guided into a medical checkup, starting regular hobbies or taking part in group activities, attachment into a workshop or coaching workshop or to other projects. There were altogether 306 positive life changes reported throughout the project.

With the assistance of the project the cooperation over sectoral borders increased in the municipalities. For example, in Kemijärvi a network for substance abuse and mental health and in Pudasjärvi a "Supernetwork" were started. Both became part of the municipalities own operations. These networks consisted of the joint municipal authority responsible for statutory health and social services and workers from adult social work, substance abuse and mental health services, open services, work- and daily activities centers, the local parishes, police, hospitals, organisations responsible for employment activities, local grammar and vocational schools and actors in the third sector.

The development of the network operation model made possible the cooperation done over sectoral boundaries. This enhanced cooperation improved the reaching of clients in the most vulnerable positions and also their access to services. It also decreased the overlapping of said services. During its operation the project also improved the cooperation between the municipalities and the Criminal Sanctions Agency. For example, in Muhos the project developed a model, where the prisoner about to be released acquired an apartment as soon as he/she was released.

In Utajärvi VALPAS made probationary liberty a possibility for prisoners by arranging activities developed together with the prisons. As a result of the projects' activities a day focusing in substance abuse and mental health was organised in Kemijärvi. During this day professionals and others interested in the subject shared current information about substance abuse and mental health work. The project also planted yearly national events, such as the Night of the Homeless and the Commemoration day for those who died of drugs, to the municipalities. Also in the municipalities days with the theme "Let's talk about substances" were organised. During these days current information from the field of substance abuse was shared and also the development needs of the substance abuse services of the municipalities and the paths forward in substance abuse care were considered.

The most notable result of the VALPAS -project was the client's sense of improved coping mechanisms, participation and meaningfulness and the feeling of being heard and being truly encountered. The intensive and caring approach to work has made the most vulnerable municipal citizens visible and involved in their own lives. As a result of the activities of the project the municipalities have realised the importance of outreach work and some of the municipalities have reserved funds for support resources for the persons in the most vulnerable positions.

The projects actual work done with the clients finished according to the original schedule in 31.7.2019. The phase of deeper entrenching of the projects results was implemented between 1.8.2019 and 31.12.2019. With this extension the support of the municipalities was ensured with the help of professional experts and experts by experience. This ensured that the low-threshold services built for the challenging target group were entrenched to the municipalities.

The projects extension also made possible the spreading of the good practises of challenging client work to a geographically large are in northern Finland through the events called "The evening school of disadvantagement." These events were organised in 13 different municipalities and they were aimed at decisions makers and public servants and other stakeholders. In these events there was an open discussion based on data and experiences about disadvantagement, marginalization and poverty. Local documents about wellbeing and different data banks such as the Finnish Student Health and Wellbeing Survey and Sotkanet (a service that offers key population welfare and health data) were used as sources of information. The evening school of disadvantagement and current experiential knowledge about the persons in the most vulnerable positions, marginalization and the prevention of marginalization were seen as very meaningful and important.

1. HANKKEEN TARVE, TOTEUTUS JA TUOTOKSET

VALPAS-hankkeen kaikissa kunnissa nousivat esiin mielenterveys- ja päihdeongelmien sekä pitkäaikaistyöttömyyden mukanaan tuoma syrjäytyminen, tulottomuus ja sen myötä pitkät toimeentulotukiasiakkuudet. Kaikissa kunnissa päihteiden liikakäyttö ja / tai mielenterveysongelmat olivat selkeä ongelma arjesta selviytymiselle.

Muhoksella oli jo olemassa toimivia matalan kynnyksen toimintoja syrjäytymisvaarassa oleville, mutta kohderyhmään kuuluvien tavoittamiseen toivottiin kuitenkin hankkeelta lisätukea. Kemijärvellä olemassa olevat palvelut oli kohdennettu aikuisemmalle väestölle ja nuorempien asiakkaiden kohdalla haasteena oli heille kohdennettujen matalan kynnyksen palveluiden puute ja selkeiden palvelupolkujen puuttuminen. Tavoitetut nuoret saattoivat juuttua vuosiksi yhteen palveluun, eikä läpivirtausta tapahtunut. VALPAS-hankkeelta toivottiin tukea matalan kynnyksen vapaaehtoiseen osallistumiseen perustuvan toiminnallisen yksikön luomiseen. Utajärvellä oli olemassa luonteeltaan seinätöntä työpajatoimintaa aikuisille ja nuorille.

Toimintaa järjestettiin sekä yksilö- että ryhmämuotoisena. Haasteena Utajärvellä oli päihdetyöntekijän puuttuminen ja sitä kautta tukea toivottiin päihdeosaamisen lisäämiseen kunnassa. Myös Pudasjärvellä oli olemassa nuorten työpajatoimintaa, mutta kunnasta puuttui oikea-aikainen matalan kynnyksen ohjauspalvelu haastavimmassa asemassa oleville nuorille.

1. Työn ja koulutuksen ulkopuolella olevia nuorten tavoittaminen

VALPAS-hankkeen asiakkaat ohjautuivat hankkeeseen joko itsenäisesti, kumppanikuntien yhteistyötahojen ohjaamina, sosiaalisen median tiedotuksen, ja jalkautuvan työn kautta. Yksi tärkeimmistä palvelunohjaajista on ollut asiakkaalta toiselle siirtyvä tieto, sillä asiakkaiden positiiviset kokemukset kohtaamisesta ja autetuksi tulemisesta edesauttoivat uusien asiakkaiden hakeutumista hankkeeseen. Kuntien erityispiirteinä olivat pitkät välimatkat ja huonot julkiset liikenneyhteydet. Pitkät välimatkat asettivat asiakkaat eriarvoiseen asemaan, sillä esimerkiksi Pudasjärvellä asiakkaalla saattaa olla kuntakeskukseen matkaa 60-80 km. Haasteeseen vastattiin viemällä asiakastyö tarvittaessa asiakkaan kotiin tai hakemalla asiakas palveluihin.

2. Matalan kynnyksen toiminnan kehittäminen vaikeimmassa asemassa oleville nuorille soveltuvaksi

Asiakkaiden toimintakykyä ylläpitävää ja edistävää matalan kynnyksen toimintaa kehitettiin VALPAS-hankkeessa monipuolisesti. Olemassa olevien matalan kynnyksen paikkojen toimintakäytäntöjä kehitettiin vastaamaan paremmin muun muassa päihderiippuvaisten ja mielenterveysongelmista kärsivien tarpeisiin. Matalan kynnyksen toiminnassa keskeistä oli osallisuuden vahvistaminen niin, että asiakkaat tulivat kuulluksi ja kohdatuksi.

Työskentely oli asiakaslähtöistä, jossa asiakas määrittä itse tavoitteensa työskentelylle ja dialogisella työotteella tuettiin asiakkaan itsehavainnoinnin kehittymistä, toimintakyvyn haasteiden ja mahdollisuuksien löytymistä. Hankkeen kohderyhmässä tavoitteiden asettaminen oli yksilöllinen ja osittain vaativakin prosessi.

Hankkeessa matalan kynnyksen palveluita kehitettiin periaatteella, jossa asiakkaat pyrittiin

rajaamaan palveluiden sisäpuolelle. Päihde- ja mielenterveysongelmista kärsivät ihmiset olivat toistuvasti joutuneet apua hakiessaan kohtaamaan torjuntaa tai siirtämistä palvelusta toiseen.

Matalan kynnyksen toimintaan kuului lähetteettömyys ja oman toimintakyvyn mukaan toimintoihin osallistuminen. Osa hankkeen asiakkaista tarvitsi päivittäisen kontaktin työkykyvalmentajaan. Tarvittaessa asiakas sai asioida myös nimettömänä. Luottamuksen ja toimintakyvyn lisääntyessä myös tapaamiset pääsääntöisesti tiivistyivät.

Matalan kynnyksen toimintaa toteutettiin niin yksilö- kuin ryhmämuotoisena. Yksilötyöskentely oli hyvin monimuotoista ja osa toiminnasta tapahtui esimerkiksi sosiaalisen median, kuten Facebookin avulla. Sosiaalisen median kautta asiakkaat kykenivät ilmaisemaan itseään, kertoivat kuulumisiaan ja saivat työkykyvalmentajalta tukea ja ohjausta tarvitsemisensä asioissa. Matalan kynnyksen yksilötoiminta tapahtui suurelta osin muualla kuin toimistoissa, kuntien ”yhteisissä olohuoneissa”, kerhotiloissa tai muissa fyysisissä paikoissa. Toiminnan lähtökohtana oli asiakkaan toimintakyky ja yksilölliset tarpeet ja tavoitteet, joten asiakastyö vietiin sinne, missä asiakas oli.

Hankkeen ryhmätoiminnoissa ryhmäkoko vaihteli muutamasta asiakkaasta kymmeneen. Kohderyhmälle osoittautui tärkeäksi pienryhmätoiminta, jossa kävijät tulivat toisille tutuiksi ja pysyivät pääsääntöisesti samoina. Tämä loi turvallisuuden tuntua sosiaalisista peloista kärsiville asiakkaille. Osa ryhmämuotoisista toiminnoista oli strukturoituja, kuten voimavara-avalmennus ja osa vapaamuotoista yhdessä olemista, ilman ennalta määritettyä tarkkaa sisältöä.

2. NUORTEN OSALLISUUDEN, ELÄMÄNHALLINNAN JA TYÖELÄMÄVALMIUKSIEN VAHVISTAMINEN

VALPAS-hanke vahvisti asiakkaiden osallisuutta, elämäntilannetta ja työelämävalmiuksia yksilö- ja ryhmätoimintojen sekä palveluiden kehittämisen kautta. Osallisuuden vahvistuminen tapahtuu kohtaamisten kautta. Päihde- ja mielenterveysongelmista kärsivien kanssa työskennellessä on työntekijän asenteilla ja ennakkoluuloilla suuri merkitys asiakkaan kohdatuksi ja kuulluksi tulemisessa. Ryhmätoiminnan tavoitteena voi olla niin arkirytmien löytäminen, selviytyminen arkipäivän ja vuorovaikutussuhteiden haasteista kuin itselleen sopivan mielekkään tekemisen löytäminen opiskelun tai työelämän kautta. Ryhmistä saatu vertaistuki vahvistaa hyväksytyksi tulemisen tunnetta, lisää osallisuutta sekä tukee arjen- ja elämäntilannetta.

Hankkeen piiriin ohjautui paljon asunnottomia, joilla oli kaoottinen elämäntilanne ja haasteita arjen- ja elämäntilannessa, jonka vuoksi he tarvitsivat intensiivistä tukea ja ohjausta, joka parhaimmillaan tarkoitti useita yhteydenottoja päivittäin. Asunnottomuus ja erilaiset haastavat elämäntilanteet estivät joidenkin asiakkaiden kohdalla ryhmätoimintoihin osallistumisen, koska osallistuminen olisi vaatinut parempaa toimintakykyä. Näissä tilanteissa kuntoutumisvalmiuksia kohti ryhmämuotoista toimintaa pyrittiin rakentamaan yksilötyön kautta. Käytännössä hankkeen yksilötyö kohti ryhmätoimintaa tarkoitti yksilötapaamisia työkykyvalmentajan kanssa sekä asiakkaan motivointia päihdepalveluiden piiriin. Työskentely jatkui yhdessä ryhmään osallistumalla ja asiakkaan sinne saattamisella. Asiakkaan sitouduttua jollain tasolla ryhmätoimintaan, työkykyvalmentaja jatkoi vielä muistuttelua puhelinoitoin ja tekstiviestein, jotta asiakas muisti mennä oikeaan paikkaan oikeaan aikaan. Pitkäjänteisen työn lopputuloksena asiakas otti vastuun itse ryhmätoimintoihin osallistumisesta.

VALPAS-hankkeessa oli useita asiakkaita, jotka kärsivät vakavista mielenterveyden häiriöistä, mutta heidän hoitonsa ja kuntoutus olivat puutteellisia. Hankepaikkakunnilla oli vain terveydenhuollon peruspalvelut ja erikoissairaanhoidon palvelut oli järjestetty eri paikkakunnilla. Pitkien välimatkojen ja asiakkaiden alentuneen toimintakyvyn vuoksi erikoissairaanhoidon varatuille ajoille pääseminen oli usein työkykyvalmentajan ”vastuulla”, sillä työkykyvalmentaja muistutteli ja saattoi asiakkaita vastaanotolle. Myös kuntien järjestämät mielenterveyspalvelut olivat pahoin ruuhkaantuneet ja jonotusajat olivat pitkiä. Jonotusaikoina työkykyvalmentaja seurasi asiakkaiden vointia tarvittaessa jopa päivittäin ja saattoi akuuteissa tilanteissa päivystykseen. Osalla hankkeen asiakkaista diagnooseja ja / tai lääkitystä ei ollut tarkastettu pitkiin aikoihin, joka oli yksi syy toimintakyvyn alenemiseen. Työkykyvalmentajan aktiivisen roolin ansiosta asiakkaat pääsivät hoitoon, jolloin diagnoosit ja lääkitykset saatiin sopiviksi ja asiakkaille löydettiin sopivia kuntoutusmuotoja. Osalla asiakkaista myös päihdeongelmat lievenivät sopivan lääkityksen löydyttyä.

Kuntoutumisen myötä asiakkaiden kokonaisvaltainen hyvinvointi ja elämäntilanne parani, elämäntilanteet rauhoittuivat ja harrastustoiminnan aloittaminen mahdollistui.

3. HANKKEEN TULOKSET

VALPAS-hankkeen tärkein tulos oli asiakkaiden elämänhallinnan, osallisuuden ja merkityksellisyyden tunteen kasvu. Hankkeen aikana todettiin, että asiakaskunta tarvitsee tiiviimpää tukea, konkreettista asiointiapua sekä työntekijän sitoutumista asiakkaan asioiden eteenpäin saattamiseen.

Kunnissa olemassa olevat peruspalvelut eivät pystyneet tähän tarpeeseen vastaamaan ja ilman tiivistä asiakastyötä kohderyhmä oli vaarassa pudota palveluiden ulkopuolelle. Intensiivisellä, jalkautuvalla työotteella VALPAS-hanke sai vahvistettua asiakkaiden elämänhallintaa, osallisuutta ja palveluiden piiriin pääsemistä.

Asiakkaiden osallisuuden ja elämänhallinnan vahvistamisen lisäksi VALPAS-hanke teki myös eri toimijoiden yhteistyötä lisääviä tuloksia. Hanke pyrki alusta alkaen kehittämään kuntien palveluita yhdessä muiden toimijoiden kanssa sekä lisäämään määrätietoisesti eri toimijoiden välistä yhteistyötä osallistumalla erilaisiin verkostoihin, päihdetyöstrategiaprosesseihin ja päihdepalveluiden kehittämiseen. Kuntarajojen sisäpuolella tehtävän yhteistyön lisäksi hanke pyrki järjestämään ja juurruttamaan kumppanikuntiin myös kansallisia tapahtumia, kuten Iltanuotiolla -tilaisuuksia (Asunnottomien yö) ja Huumeisiin kuolleiden muistopäivän. Hankkeen yhteistyötä lisäävinä tuloksina järjestettiin kumppanuuskunnissa useita erilaisia tilaisuuksia, joissa kuntien päättäjät olivat mukana. Kuntien päättäjät kutsuivat myös hankehenkilökuntaa omiin tilaisuuksiinsa kertomaan kuntien tilanteesta hankkeen näkökulmasta. Hanke vieraili muun muassa kuntien hyvinvointi-, sosiaali- ja terveyslautakunnissa kertomassa ajankohtaisista asioista hankkeessa.

Hanke teki aktiivista yhteistyötä poliisin sekä rikosseuraamuslaitoksen kanssa koko hanke-toiminnan ajan. Hankehenkilöstö osallistui yhteisiin kehittämispalaveriin Oulun, Ylitornion, Pelson ja Sukevan vankiloissa, joissa rakennettiin palvelupolkuja riittävän tukeviksi vapautuville vangeille. Yhteistyön avulla kuntiin saatiin levitettyä ajankohtainen tieto vankilasta vapautuvien asemasta, oikeuksista ja palvelun tarpeista.

Pudasjärvellä ja Kemijärvellä järjestettiin voimavaravalmennusta ja ryhmätoimintaa juurrutettiin kaupungin omaan toimintaan. Utajärvellä ei järjestetty varsinaista voimavaravalmennusryhmää, mutta menetelmää käytettiin muun muassa sosiaalisen kuntoutuksen ryhmässä. Hanke järjesti kumppanikunnissa myös erilaisia liikunta- sekä elämänhallintaa ja osallisuutta vahvistavia ryhmiä. Lisäksi Kemijärvellä järjestettiin Osallisuutta taiteen avulla -ryhmä, joka oli suunnattu päihdekuntoutujille. Hankkeen ryhmätoiminnot todettiin erittäin tarpeellisiksi ja osallisuutta vahvistaviksi.

Erityisen paljon ryhmätoiminnot tukivat päihderiippuvaisten hoitoa. Ryhmätoiminnot antoivat sosiaalista tukea ja toiminnallisuutta, jotka olivat merkittäviä tukipilareita päihdeettömille päiville. Ryhmätoimintojen avulla myös ne asiakkaat, joilla aiemmin oli tyypillistä kadota esimerkiksi kesäisin, pysyivät palveluiden piirissä ja hyväkuntoisina. Ryhmätoiminnot jatkuvat pääosin kaikissa kumppanuuskunnissa myös hankkeen päättymisen jälkeen.

Hankkeen tuloksena Kemijärvellä luotiin tiiviin yhteistyön ja verkostoitumisen tuloksena

Päihde- ja mielenterveysverkosto. Työryhmän toiminnan avulla asiakkaiden tarkoituksenmukaiseen hoitoon / kuntoutukseen pääsy helpottui ja vähensi päällekkäisiä palveluita. Päihde- ja mielenterveysverkoston myötä Kemijärvelle saatiin laadittua kattava mielenterveys- ja päihdetyön strategia. Kemijärvellä tehtiin vahvaa yhteistyötä työllisyysyksikön kanssa, jonka seurauksena Kemijärvellä syntyivät yksilölliset, tavoitteelliset ja osallisuutta lisäävät ryhmätoiminnot työttömille päihteitä käyttäville asiakkaille, joille kuntouttavan työtoiminnan työpajat eivät olleet tarpeita vastaavia.

Pudasjärvellä hankkeen tuloksena sektorirajat ylittävää yhteistyötä eri toimijoiden välillä kehitettiin siten, että laaja-alainen ”Superverkosto” käynnistettiin. Superverkosto koostuu Pudasjärven kaupungin, Oulunkaaren kuntayhtymän, seurakunnan, TE-toimiston, KELA:n ja kolmannen sektorin toimijoista. Superverkosto lähensi eri toimijoita, lisäsi sektorirajat ylittävää yhteistyötä, vähensi päällekkäisiä palveluita ja paransi kaikkein heikoimmassa asemassa olevien pääsyä palveluiden piiriin.

Hankkeen toiminnan tuloksena Pudasjärvellä pohdittiin myös asiakasohjautuvuuden haasteita. Asiakasohjautuvuus oli haasteellista muun muassa vaitiolovelvollisuuden vuoksi, joka hankaloitti asiakkaiden pääsyä oikeiden palveluiden piiriin. Hanke järjesti Pudasjärven kaupungin työntekijöille tutustumiskäynnin Kemijärvelle, jossa asiakasohjautuvuus toimi hyvin. Yksi matalan kynnyksen toimintamalli Pudasjärvellä oli ”Kyläporinat”. Kyläporinoissa hankkeen työkykyvalmentaja, kaupungin ja Oulunkaaren kuntayhtymän työntekijät sekä kolmannen sektorin toimijat kiersivät Pudasjärven sivukyliä viedäkseen toiminnot sinne missä asiakkaat ovat.

Kyläporinat tarjosivat sivukylien asukkaille toiminnallista yhdessäoloa pelailun, makkaran paiston ja keskustelun merkeissä. Toiminta jatkuu kaupungin omana toimintana hankkeen jälkeen. Hankkeen avulla Pudasjärvellä kehitettiin yhteistyössä etsivän nuorisotyön kanssa osallistavaa ja toiminnallista päihdekasvatus-oppituntirakennetta.

Uuden rakanteen avulla Pudasjärvelle saatiin päihdekasvatukseen myös nuuska ja huumeosio, jotka puuttuivat. Päihdekasvatus oppitunneilla hyödynnettiin Kahoot! – sovellusta. Hankkeen päätyttyä uudet huumeaineisiin ja nuuskaan liittyvät osiot sisällytettiin myös kaupungin ”Uskalla sanoa ei päihteille” -leireille. Kemijärvellä ja Pudasjärvellä hanke järjesti yläasteikäisille vanhempainiltilaisuudet, jossa hankeasiantuntija puhui vanhemmille ja koulun henkilökunnalle teemalla ”Nuoret ja päihteet”. Tilaisuudet olivat erittäin suosittuja. Muhoksella hankkeen toiminnan tuloksena tiivistettiin yhteistyötä kunnan ja rikosseuraamuslaitoksen välillä. Hankkeen toiminta-aikana vankiloista vapautui Muhoksella paljon asiakkaita, jotka tarvitsivat intensiivistä tukea asumisen ja taloudellisten asioiden järjestelyyn. Työkykyvalmentaja kävi tarvittaessa tapaamassa vapautuvaa vankia jo vankilassa, jolloin asiakassuhde VALPAS-hankkeeseen alkoi jo vankeusaikana. Yhteistyö vankiloiden kanssa oli tiivistä ja vankiloista tuli työkykyvalmentajalle tieto vapautuvasta vangista hyvissä ajoin. Vapautumispäivälle sovittiin verkostopalaveri kotikunnan sosiaalitoimistoon, jossa tuen tarvetta kartoitettiin sosiaali-, terveys- ja työllisyyspalveluiden osalta. Verkostopalaverin lisäksi asiakkaat tarvitsivat jopa päivittäisiä tapaamisia työkykyvalmentajan kanssa, joilla ehkäistiin asiakkaan ajautumista takaisin päihde- ja rikoskierteeseen.

Muhoksella kehitettiin myös toimintamalli vankilasta vapautuvien vankien asunnon saamiseksi. Vakituisen asunnon puute esti muun muassa korvaushoitoon pääsyn ja päihde- ja rikoskierteestä pois pääseminen oli miltei mahdotonta. Hankkeessa kehitettiin yksityisen

vuokranantajan kanssa toimintamalli, jossa asiakkaiden kanssa tehtiin määräaikaista, 1-3 kk, vuokrasopimuksia ja sopimuksia jatkettiin, jos asuminen oli ollut häiriötöntä.

Muhoksella ja Utajärvellä, matalan kynnyksen toiminnan tulokset eivät tarkoittaneet fyysistä paikkaa, vaan työntekijän tavoittamista ja palveluiden järjestämistä matalalla kynnyksellä, asiakkaan ehdoilla. Utajärvellä hankkeen konkreettisena tuloksena kehitettiin valvotun koevapauden edellyttämää toimintaa. Utajärvellä vankilayhteistyö oli tiivistä vapautuvien vankien asioissa, mutta kunnassa ei ollut olemassa valmista toimintamallia vankilasta valvottuun koevapauteen siirtyville asiakkaille. Koevapauden ehtona on toimintavelvollisuuden täyttävä toiminta, joten toimintaa järjestettiin VALPAS-hankkeen toimesta.

Lisäksi yhteistyötä lisäävänä tuloksena hanke osallistui Utajärvellä säännöllisesti Nuorten ohjaus- ja palveluverkoston tapaamisiin ja verkostolle saatiin tietoa kaikista haastavimmassa asemassa olevien asiakkaiden elämäntilanteista. Lisäksi hanke järjesti yhdessä terveydenhuollon kanssa Hyvinvointitapaamisia syrjäseuduilla asuville Utajärveläisille. Tapaamisten tavoitteena oli tiedottaa kunnan palveluista ja järjestää toimintaa syrjäkylille sekä tavoittaa asiakkaita. Tapaamiset eivät tavoittaneet yhtään hankkeen kohderyhmään kuuluvaa asiakasta.

VALPAS-hankkeen loppuseminaari, Lapin päihde- ja mielenterveyspäivä, pidettiin Kemijärvellä tammikuussa 2019. Seminaarin mahdollisti hankkeen tulosten ja hyvien käytänteiden sekä ajankohtaisen alueellisen tiedon jakamisen ja verkostoitumisen.

3.1. TULOSTEN HYÖDYNTÄMINEN JA TOIMINNAN JATKAMINEN

Tiiviillä sektorirajat ylittävällä yhteistyöllä, avoimuudella ja asiakkaiden kuulluksi tulemisen kautta, vaikeimmassa asemassa olevat nuoret ja nuoret aikuiset on tehty ”näkyviksi” oman elämänsä asiantuntijoiksi, joilla on oma paikkansa kuntalaisina ja kunnan palvelujärjestelmässä. Hankkeen aikana toteutettu intensiivinen, jalkautuva ja välittävä työote asiakkaan kotiympäristöön ja konkreettinen asiakkaan tukeminen, ohjaaminen ja rinnalla kulkeminen jäi jossain määrin osaksi eri toimijoiden työtapoja. Osassa kumppanikunnista kuntiin on varattu määrärahoja, jotta hankkeen toiminnan jälkeen voidaan palkata lisää ohjaajaresursseja toteuttamaan tiivistä asiakastyötä kohderyhmän parissa. Matalan kynnyksen palveluilla pystyttiin vastaamaan asiakkaiden sosiaalisiin ongelmiin kuten yksinäisyyteen ja erilaisiin päihde- ja mielenterveysaasteiden aiheuttamiin toimintakyvyn laskuun. Lähes kaikissa kumppanikunnissa hankkeen alulle saattamat sosiaalisen kuntoutuksen ryhmätoiminnot, kuten voimavaravalmennus- ja liikuntaryhmät, jäivät elämään kumppanikunnissa.

VALPAS-hankkeen toiveena on, että myös kansalliset tapahtumat, Huumeisiin kuolleiden muistopäivä ja Iltanuotiolla-tilaisuudet (Asunnottomien yö), jatkuvat kunnissa tulevinakin vuosina. Kemijärvellä luotiin tiiviin yhteistyön ja verkostoitumisen tuloksena Päihde- ja mielenterveysverkosto, joka jatkaa toimintaansa kaupungin koordinoimana myös hankkeen päättymisen jälkeen. Terveysneuvonta ja matalan kynnyksen asukastupa, joita hanke oli kehittämässä yhdessä kaupungin työntekijöiden kanssa, jatkavat myös toimintaansa. Molempien kohdalla kehitystyön on vielä jatkuttava, koska potentiaalinen asiakaskunta ei koe paikkoja omakseen. Hankkeen ja Kemijärven työllisyysyksikön yhteistyön tuloksena syntyneet ryhmätoiminnot, kuten liikunta- ja elämönhallintaryhmä ovat siirtyneet kaupungin omaksi toiminnaksi.

Pudasjärvellä syntyi hankkeen toiminnan tuloksena Superverkosto, joka jää elämään hankkeen jälkeen. Myös Kemijärven asiakasohjautuvuusmallia on mahdollista hyödyntää hyvinvointikeskuksen asiakasohjautuvuuden suunnittelussa ja kehittämisessä suunnittelussa. Lisäksi voimavaravalmennusryhmät jatkuvat Pudasjärvellä osana kuntouttavaa työtoimintaa. Muhoksella VALPAS-hankkeelta saatiin hyviä kokemuksia jalkautuvasta työstä ja sosiaali-toimeen palkattiin lisää henkilökuntaresursseja. Hankkeen tuloksena Muhoksella sosiaali-työntekijät ovat vahvistaneet jalkautuvaa työotetta, jossa työntekijät käyvät asiakkaiden luona kotikäynneillä ja työskentelevät joustavasti asiakkaiden tarpeiden mukaan. Intensiivinen, jalkautuva työote jatkuu siis hankkeen loppumisen jälkeenkin.

Utajärvellä hankkeen toimesta aloitettiin sosiaalisen kuntoutuksen ryhmä, jossa vetäjänä oli hankkeen työkykyvalmentaja sekä Oulunkaaren sosiaali-ohjaaja. Tämä ryhmä todettiin asiakkaille erittäin tärkeäksi ja toimivaksi päihteidenkäytön vähentäjänä ja asiakkaiden aktiivisuuden ja elämönhallinnan lisääjänä. Hankkeen toiminnan tuloksena kunnan budjettiin varattiin palkkamääräraha, jolla saadaan työllistettyä hankkeen päättymisen jälkeen työntekijä jatkamaan työtä VALPAS-hankkeen asiakaskunnan parissa.

VALPAS-hanke pyrki koko hankeajan saamaan kaikkein heikoimmassa asemassa olevat kuntalaiset nähdyiksi, kuulluiksi ja osallisiksi. Hanke teki kumppanikuntien ja kolmannen sektorin kanssa tiivistä yhteistyötä erilaisten toimintamallien ja -käytäntöjen kehittämiseksi ja kehitti yhteistyössä kuntien kanssa jo olemassa olevia matalan kynnyksen palveluita sekä juurrutti uudenlaisia toimintoja ja toimintamalleja.

Kumppanuuskuntien kehittämistarpeiksi jää edelleen muun muassa matalan kynnyksen ryhmätoimintojen, jalkautuvan ja rinnalla kulkevan työotteen sekä vankilayhteistyön vahvistaminen ja kehittäminen.

Yhtenä suurimpana kehittämishaasteena kuntiin jää kuntapäätäjien ja työntekijöiden ennakoluulojen ja asenteiden muutos niin, että kaikkein heikoimmassakin asemassa olevat kuntalaiset saavat heille kuuluvat palvelut, tulevat kohdatuksi, nähdyksi ja kuulluksi. Yhtenä haasteena palveluiden ulkopuolella olevien suhteen on tavoittamisen vaikeus. Tavoittamista tulisi kehittää lisäämällä sektorirajat ylittävää toimintaa ja esimerkiksi kuntien sosiaalitoimen asiakasrekisteriä hyödyntämällä. Esimerkiksi toistuvasti toimeentulotukea saavat asiakkaat, varsinkin nuoret alle 30 – vuotiaat, tulisi tavata kasvotusten kunnan sosiaalityöntekijän toimesta ja selvittää asiakkaan tuen tarpeet ja syyt pitkäaikaiselle toimeentulotukiasiakkuudelle. Yhteistyön tiivistäminen myös rikosseuraamuslaitoksen kanssa vahvistaa asiakkaiden tavoitettavuutta, pienentää uusinta rikollisuuden mahdollisuutta ja tukee päihteettömyyttä. Lisäksi päihneidenkäyttäjien läheisiä ja kokemusasiantuntijoita tulisi hyödyntää aiempaa enemmän.

Hankkeen kolmivuotinen toiminta-aika osoittautui liian lyhyeksi ajaksi saada kuntoutuneita kokemusasiantuntijoita tekemään työkykyvalmentajien kanssa työparina töitä ja jalkautumaan kentälle. Hankkeen aikana tavoitetuista asiakkaista osa kuntoutui niin, että seuraava askel olisi ollut kokemusasiantuntija-koulutus. Koulutuksen ja kokemustiedon kautta saatujen valmiuksien hyödyntäminen kumppanikuntien eri toimintojen käyttöön olisi arvokas lisä päihde- ja mielenterveyskuntoutuksen kentälle. Hankkeen yksi kehittämissuositus onkin, että kunnat tarttuvat haasteeseen ja kouluttavat kokemusasiantuntijoita kunnan työntekijöille työpareiksi. Kouluttamisen lisäksi myös riittävän tuen tarjoaminen kokemusasiantuntijoille on ensiarvoisen tärkeää, ettei työ ole liian kuormittavaa.

Kehittämistarpeena nähtiin myös kunnissa “asiointikunnossa” asioiminen. Useissa päihde- ja mielenterveyspalveluissa on osallistumisen ehtona päihteettömyys, joka vakavan päihderiippuvuuden omaavalla asiakkaalla voi osoittautua palvelun saannin esteeksi. Varmistaakseen asiakkaan palveluiden piirissä pysymisen, tulisi kuntien kehittää toimintamallejaan niin, että päihteettömyyden sijaan asiointi “asiointikunnossa” riittää.

VALPAS-hankkeessa erittäin toimivaksi havaitun intensiivisen, välittävän, jalkautuvan ja rinnalla kulkevan työotteen vakiinnuttaminen kuntiin myös hankkeen loppumisen jälkeen on ensiarvoisen tärkeää, jotta kohderyhmän tarpeet pysyvät näkyvissä. Hankkeen aikana kävi selkeästi ilmi, että kaikkein heikoimmassa asemassa olevien tuentarve on erittäin pitkäkestoinen, joka asettaa haasteita kuntien palvelujärjestelmälle. Asiakkaan päihde- ja / tai mielenterveysongelmat ovat saattaneet kestää vuosia, jopa vuosikymmeniä, eikä ole realistista odottaa, että toimintakyky palautuisi kovin lyhyellä aikajaksolla. Asiakkaan kuntoutumisprosessi vaatii pitkäjänteistä työskentelyä, jossa asiakkaan ympärille rakennetaan juuri hänen tarpeitaan vastaava palvelukokonaisuus. Palvelukokonaisuus ei voi olla ulkoa päin määritelty systeemi tietyille asiakasryhmälle, vaan toiminnan tulee olla yksilöllistä. Palvelujärjestelmän ja työntekijän pitää kyetä joustamaan asiakkaan muuttuvissa tilanteissa, sietämään asiakkaan epäonnistumisia ja aloittamaan alusta yhä uudelleen.

Jalkautuvalla, intensiivisellä työotteella ja rinnalla kulkemisella sekä matalan kynnyksen palveluilla on monimuotoiset vaikutukset niin yksilöllisesti kuin yhteiskunnallisesti. Pitkäjänteisellä, jalkautuvalla työotteella asiakkaan kokonaisvaltainen elämänhallinta paranee ja matalan kynnyksen toiminta vahvistaa yksilön osallisuutta ja toimijuutta. Jalkautuva työ-

ote ja rinnalla kulkeminen auttavat kohdentamaan resursseja oikein, koska palveluntarve pystytään arvioimaan paremmin ja etsimään asiakkaalle oikeat palvelut oikeaan aikaan. Jalkautuvalla työotteella on myös huomattavia taloudellisia vaikutuksia, koska asiakkaiden palveluihin konkreettinen saattaminen vähentää sosiaali- ja terveystalouden aikojen peruuntumisia ja monialaisten liitännäispalveluiden tarve vähenee, kun asiakas pysyy palveluiden piirissä. Työparitoimintaa lisäämällä työntekijöiden työturvallisuus ja -hyvinvointi ja yhteinen tekeminen kunnissa lisääntyvät. Työhyvinvoinnin lisääntyessä vähenevät työntekijöiden sairauspoissaolot, sijaisten tarve ja muiden työntekijöiden työtaakan kasvaminen, jolloin syntyy kustannussäästöjä.

4. HANKKEEN TOTEUTUMINEN

Hanke toteutui suunnitellulla maantieteellisellä alueella, Kemijärvi, Pudasjärvi, Utajärvi ja Muhos, hyvin. VALPAS-hankkeen asiakkaat tavoitettiin etsivällä ja löytävällä työotteella. Hankkeen työkykyvalmentajat tekivät intensiivistä asiakastyötä, jonka avulla pyrittiin varmistamaan, että yksikään tavoitettu asiakas ei pääse tipahtamaan palvelujen ulkopuolelle, vaan kohderyhmälle luodaan katkeamattomia palvelupolkuja syrjäytymisen ehkäisemiseksi. Hanke toimi maantieteellisesti laajalla alueella ja työkykyvalmentajien työskentely tapahtui itsenäisesti kumppanikunnissa. Maantieteellinen etäisyys mahdollisti toiminnan yksilöllisen suunnittelun jokaisen työntekijän ja kumppanikunnan puitteet huomioiden, mutta asetti myös haasteita työkykyvalmentajille. Yksinäinen työskentely kunnissa aiheutti kehittämissuhteiden ja toimintojen suunnittelun henkilöitymisen työkykyvalmentajaan, koska kuntien työntekijöiden näkökulmasta VALPAS-hanke näyttäytyi yhtenä ihmisenä. Hankkeen projektipäällikkö ja projektisuunnittelija / asiantuntija vierailivat kunnissa säännöllisesti, mutta päivittäisessä arkityössä työkykyvalmentajat toimivat yksin.

Huolimatta maantieteellisestä etäisyydestä hanke toimi koko toiminta-ajan tiiviinä työryhmänä, niin organisaation kuin hankehenkilöstön tuki takanaan. Hankkeen keskeisin elementti koko toimintakauden ajan oli ”Turvallisuus edellä” - periaate. Tätä periaatetta korostettiin ja sen sisältöjä sekä käytänteitä avattiin koko toimintakauden ajan niin kuntatyöntekijöille kuin hankehenkilöstölle. Asiakastyön turvallisuusohjeet laadittiin yhdessä työntekijöiden kanssa ja niitä kerrattiin ja päivitettiin koko toiminnan ajan. Työturvallisuudessa korostettiin ennakointia ja turvallista kohtaamista.

Työskentely oli jalkautuvaa ja suurin osa työstä tehtiin asiakkaiden kotona ja heidän omista toimintaympäristöissään. Työntekijän turvallisuuden tunne vaikuttaa sekä vuorovaikutussuhteisiin että työssä jaksamiseen. Työkykyvalmentajia kannustettiin ottamaan ”läheltä piti” - tilanteet esiin välittömästi, jotta uhkaavien tilanteiden käsittelyyn ja jatkotyöskentelyn suunnitteluun saatiin koko työryhmän tuki.

VALPAS-hankkeelle haettiin jatkoaikaa vuoden 2019 loppuun saakka. Varsinainen asiakastyö sekä työkykyvalmentajien ja suunnittelijan työsuhteet päättyivät suunnitellusti 31.7.2019. Hankkeen jatkoaikaa koskeva muutoshakemus koski vain hankkeen toiminta-aikaa ja sisällön toteutusta, koska kustannukset sisältyivät alkuperäiseen kustannusarvioon.

5. HANKKEEN SEURANTATIEDOT JA HANKKEEN TAVOITTEIDEN SAAVUTTAMINEN

Alkuperäisessä hankesuunnitelmassa määrälliseksi tavoitteeksi asetettiin 300 asiakasta. Määrällisen tavoitteen todettiin olevan liian suuri toisen toimintavuoden jälkeen ja hanke päätti ohjausryhmän tuella keskittyä jo tavoitettuihin, erittäin haastavassa asemassa oleviin asiakkaisiin ja asiakasmäärä supistettiin 85 asiakkaaseen.

Hanke tavoitti 81 kaikkein heikoimmassa työmarkkina asemassa olevaa asiakasta, joista 51 asiakasta oli alle 30-vuotiasta. Aloittaneista 33 oli naisia. 81 asiakasta 22 oli Muhoksella, 5 Utajärvellä, 24 Pudasjärvellä ja 30 Kemijärvellä. Koulutusaste oli 58 %:lla perusaste ja 41 %:lla keskiaste.

84 %:lla asiakkaista oli toimeentulotukiasiakkuus ja 91 %:a heistä oli työn ja koulutuselämän ulkopuolella. Asiakkaista 43 %:lla oli huumeriippuvuus ja lukumääräisesti se jakautui paikkakunnittain seuraavasti: Huumeriippuvuus on kymmenellä muhoslaisella asiakkaalla, viidellä pudasjärveläisellä sekä 20 kemijärveläisellä. Muita päihderiippuvuuksia oli 20 % asiakkaista. Haittoja vähentävässä korvaushoidossa oli 1 muhoslainen ja 7 kemijärveläistä. Kuntouttavassa korvaushoidossa puolestaan oli viisi Muhoksella ja seitsemän Pudasjärvellä.

51 %:lla asiakkaista oli mielenterveyden ongelmia. Yhteys rikosseuraamuslaitokseen oli ollut 40 %:lla asiakkaista (Muhos 9, Utajärvi 1, Pudasjärvi 5 ja Kemijärvi 17). Asunnottomuus oli koskettanut 30 %:a hankkeen asiakkaista, joista suurin osa oli kemijärveläisiä (yhteensä 24 asunnottomuuden koskettamaa asiakasta, joista 17 Kemijärvellä).

Vaikeista työmarkkina-asetuksista ja haastavista elämäntilanteista huolimatta hankkeen asiakkaiden elämässä tapahtui koko hankkeen toimintakauden ajan merkittäviä muutoksia, joita ei pystytty tilastoimaan asiakkaiden ammatillisiksi jatkopoluiksi. Tällaisilla merkittävillä muutoksilla hankkeessa tarkoitetaan esimerkiksi asunnottomuuden vähentymistä tai asumisolosuhteiden parantumista, tutkimusten, hoidon tai kuntoutuksen aloittamista, terveystarkastuksiin ohjautumista, säännöllisiä harrastuksia tai ryhmätoimintaan osallistumisia, kiinnittymisiä työpajalle tai valmennuspajaan tai muihin hankkeisiin. Osalle asiakkaista myös näennäisesti negatiiviset tapahtumat, kuten vankila- tai ehdonalainen tuomio, olivat positiivisia tapahtumia, koska ne merkitsivät pois pääsyä vanhoista elinympyröistä ja muu-
tosta parempaan. Näitä merkittäviä muutoksia raportoitiin yhteensä koko hankkeen ajalta 306. Yhdellä asiakkaalla voi olla toteutunut useampi kuin yksi positiivinen elämänmuutos.

Positiivisten elämänmuutosten lisäksi VALPAS-hankkeen asiakkaat etenivät myös ammatillisella polulla. (Yhdellä asiakkaalla voi olla toteutunut useampi kuin yksi sijoittuminen ammatillisella polulla). Ammatilliset jatkopolut toteutuivat seuraavasti.

- Avoimet työmarkkinat 14
- Palkkatuettu työ 5
- Työkokeilu 6
- Kuntouttava työtoiminta 45
- Opiskelu 14

VALPAS-hankkeessa työ- ja toimintakykyä arvioivana mittarina käytettiin Solmu – koordinaatiohankkeen ja THL:n kehittämää Kykyviisaria. Mittari soveltuu työelämän ulkopuolella olevien työ- ja toimintakyvyn arvioimiseen ja muutoksen seurantaan. Kykyviisarin osa-alueet ovat sosiaalinen, fyysinen, psyykkinen ja kognitiivinen toimintakyky. Kykyviisarin käyttö koettiin VALPAS-hankkeessa erittäin haasteelliseksi. Hankkeessa aloittaneista asiakkaista oli 40 arvioinut työkykynsä asiakkuuden alussa arvosanalla 5-7. Kykyviisari olisi pitänyt toistaa myös asiakkuuden päättyessä, mutta näitä toteutettiin varsin vähän.

Vähäiseksi jääneiden sekä aloitus- että päätöstilanteen arvioinnin (yhteensä 10) täyttäneiden vastausten perusteella asiakkaat kokivat tyytyväisyyden elämään, koetun terveyden, koetun toimintakyvyn ja koetun työkyvyn parantuneen hankkeen aikana. Vastausten perusteella myös asiakkaiden oma käsitys taidoistaan oli realisoitunut asiakkuuden päättyessä. Asiakkaat kokivat kykyviisarin täyttämisen vaikeaksi sekä vaativaksi ja vastaamatta jäi useampaan osioon johtuen kyselyn suuresta laajuudesta. VALPAS-hankkeen asiakkaiden toimintakyky varsinkin asiakkuuden alussa oli useimmilla varsin heikko ja Kykyviisarin kysymyksiin vastaaminen vaati paljon keskittymiskykyä.

6. HANKKEEN TOTEUTTAJAN OSAAMINEN, HANKKEEN RISKIARVIOINTI JA OHJAUSRYHMÄ

Nuorten Ystävien hanketyöosaaminen on ollut ammattimaista ja vahvaa jo hanketta haettaessa. Rahoittajan edustajat ja muut hankkeen taustavaikuttajat ovat lisänneet osaamista entisestään tarjoamalla vahvaa tukea ja ohjausta hankkeen aikana esiin nousseissa asioissa.

Sosiaalisen osallisuuden koordinaatiohanke Sokra on tarjonnut vahvaa tukea työskentelyyn, vaikuttavuuden arviointiin ja tulosten levittämiseen. VALPAS-hankeen henkilöstö koostui vahvoista osaajista, joista jokainen antoi oman merkittävän panoksensa hankkeen toimintaan. Osaavien työntekijöiden ansiosta hankkeen toiminta rakentui tiiviiksi ja yhdenmukaiseksi toiminnaksi maantieteellisestä etäisyydestä huolimatta. Koko hankkeen toimintakauden ajan hankehenkilöstöllä oli viikoittain Skype-kokous, jossa pureuduttiin muun muassa työkykyvalmentajien kohtaamiin haasteisiin. Säännölliset kokoukset mahdollistivat erilaisien näkökulmien, työmenetelmien ja käytäntöjen pohtimisen yhdessä työryhmänä.

VALPAS-hanke lisäsi asiakasymmärrystä, koska hankkeessa löydettiin oikea asiakasryhmä, jota on ollut haasteellista löytää. Hanke kokosi yhteistyöverkostoja ja verkostojen laajeneminen yli sektorirajojen oli erittäin merkityksellistä asiakastyön parantamisessa. Yhteistyö, raportoinnin tärkeys ja neljän kunnan sisällä toimiminen sekä työparityö nähtiin hanketyön juurtumisen tukena. Jalkautuvan työn merkitys tuli myös vahvasti esille, kun kohderyhmä löytyi ja huomattiin, että asiakkaat myös sitoutuvat hankkeeseen. Rakenteellinen yli sektorien työ ja yhteiskunnallinen merkitys nousi esille myös hankkeen jatkoajalla, kun VALPAS-hankkeen hyviä toimintamalleja levitettiin huono-osaisuuden iltakouluissa Lapin ja Pohjois-Pohjanmaan kunnissa.

Vaativa työ vaatii paljon osaamista ja sitä kartutettiin kouluttautumisella. Hankehenkilöstön osaaminen lisääntyi hankkeen edetessä ja hankehenkilöstö osallistui muun muassa Mielenterveyden keskusliiton järjestämään Voimavaravalmennusohjaaja – koulutukseen, mielenterveys- ja päihdetyön erikoisammattitutkintoon ja osatyökykyisille tie työelämään OTE-kärkihankkeen järjestämään työkykykoordinaattorikoulutukseen.

VALPAS-hankkeen järjestämä Lapin päihde- ja mielenterveyspäivä tammikuussa 2019 lisäsi laajasti niin järjestäjien kuin osallistujien ajankohtaista alueellista tietoa päihde- ja mielenterveystyön eri osa-alueilta. Lisäksi hankehenkilöstöä osallistui vuosittain valtakunnallisille päihde- ja mielenterveyspäiville. Hankkeessa jaettiin myös sisäisesti tietoa eri osaamisalueista. Yhteistyökumppaneille järjestettiin Puhutaan päihteistätilaisuuksia ja muun muassa tutustumiskäynti Oulun seudun korvaushoitoon, jossa päihdelääkärin johdolla kerrottiin ajankohtaisista päihdehoidon menetelmistä. Sisällöllistä osaamista vahvistivat myös hankehenkilöstön osallistuminen laajaan rikosseuraamusalan etäyhteyksillä toteutettuun tapaamiseen, Sokran järjestämiin verkostoitumistilaisuuksiin sekä kuntien sisällä tapahtuviin koulutuksiin.

6.1. HANKKEEN RISKIT JA NIIDEN ARVIOINTI

Kumppanikunnat vastaanottivat VALPAS-hankkeen pääosin hyvin vastaan, mutta aistittavissa oli myös pelkoa kehittämistyötä ja uudenlaisia toimintamalleja kohtaan. Pelkoja ja epävarmuutta pyrittiin lievittämään alkuvaiheen aloitustilaisuuksilla, joissa hanke esittäytyi, sekä koko hankeajan kestäväällä avoimella dialogilla kaikkien yhteistyötahojen kanssa. Hanke kohtasi myös joltain osin muutosvastarintaa, joka kuuluu luonnollisena osana kehittämistyötä esim. paikallisen päihdeongelman laajuuden tunnustamisessa. Riskiä pyrittiin minimoimaan sektorirajat ylittävällä yhteistyöllä, korostamalla jokaisen työntekijän työpanoksen merkityksellisyyttä sekä korostamalla hankkeen tavoitetta kehittää toimintaa yhdessä kuntien kanssa, ei irrallisena toimijana.

Yhtenä riskinä hankesuunnitelmassa ennakoitiin asiakkaiden tavoittamiseen liittyviä haasteita. Hankkeen asiakkaat tavoitettiin jalkautuvalla työotteella, aktiivisella yhteistyöllä kuntatoimijoiden kanssa sekä sosiaalisen median kautta. Numeraalisesti hanke jäi kauas alkuperäisestä asiakastavoitteestaan, mutta tavoitettujen asiakkaiden elämän tilanteet olivat niin haastavia, että suurempi tavoitettujen joukko olisi heikentänyt työkykyvalmentajien tarjoaman tuen intensiivisyyttä. Myös työkykyvalmentajien yksin työskentelyn riski kuntien peruspalveluiden ulkopuolella toimimisesta tiedostettiin etukäteen. Kaikkiin kumppanikuntiin palkattiin vahvoja ammattilaisia, joilla oli vahvaa kehittämistyön osaamista yhteistyössä kuntien kanssa. Vaikka kumppanikunnissa oli vahvoja ammattilaisia, niin yksin työskentelyn varjopuolena oli hankkeen leimautuminen työkykyvalmentajaan. Hanke toimi selkeästi tiiminä ja projektipäällikkö kävi säännöllisesti kaikissa kumppanikunnissa ja myös asiantuntija ja työkykyvalmentajat vierailivat suunnitellusti tarpeiden mukaan kunnissa, mutta kuntatyöntekijöiden silmin hanke henkilöityi yhteen henkilöön.

Ennakoitujen riskien lisäksi hankkeessa kohdattiin myös hankesuunnitelmassa ennakoimattomia, mutta hankkeen aikana tiedostettuja riskejä. Yksittäisissä tapauksissa asiakkaan palveluiden saamisen esteenä / hidasteena voitiin nähdä työntekijöiden ennakkoluulot ja asenteet päihteitä käyttäviä asiakkaita kohtaan. Osassa kuntia törmättiin myös puhumattomuuden kulttuuriin, jolloin huumeidenkäytöstä ja -riippuvuuksista oli haastavaa saada syntymään kehittävää keskustelua aikaiseksi. Työskenneltäessä päihteitä käyttävien asiakkaiden kanssa työntekijöiden asenteilla, ennakkoluuloilla ja peloilla on suuri merkitys siihen, miten asiakas tulee kuulluksi ja kohdatuksi. Asenteita ja ennakkoluuloja pyrittiin lieventämään muun muassa hankkeen asiantuntijan pitämillä luennoilla, joissa käytiin läpi niin työntekijöiden mahdollisia pelkoja ja ennakkoluuloja kuin luottamuksellisen suhteen rakentamista ja kohtaamisen merkitystä.

Asiakkaiden intensiivisen tuentarve oli ennakoitua suurempi ja jalkautuva työote sekä asiakkaan kokonaisvaltainen elämänhallinnan vahvistaminen vaativat oletettua suuremman työpanoksen. Tueksi työhön tarjottiin työnohjausta koko hankehenkilöstölle viikoittaisissa Skype-kokouksissa. Taustatuki niin organisaation kuin ohjausryhmän puolelta oli kunnossa. Tavoitettujen asiakkaiden tuentarve osoittautui niin suureksi ja pitkäkestoiseksi, että käytännössä työkykyvalmentajalla ei voinut olla yli kymmentä asiakasta kerrallaan. Asiakastyö tapahtui pääosin asiakkaan omassa toimintaympäristössä ja käynnin kesto saattoi vaihdella tunnista koko päivän mittaiseksi. Asiakkuuksien määrää rajoitti myös työkykyvalmentajan toimenkuvaan kuuluva palveluiden kehittäminen kunnan palvelujärjestelmän kanssa, joka vei aikaa asiakastyöltä.

Yhtenä riskinä voitiin nähdä toisaalta asiakkaan sitoutumattomuus hankkeen toimintaan, mutta toisaalta asiakkaan ”leimaantuminen” hankeasiakkaaksi. Asiakkaan sitoutumista hankkeen toimintaan pyrittiin vahvistamaan palveluilla, jotka olivat asiakkaalle vapaaehtoisia. Vapaaehtoisuus VALPAS-hankkeessa tarkoitti sitä, että mihinkään toimintoihin ei pakotettu, eikä toiminnasta pois jäämisestä aiheutunut sanktioita tai palvelusta putoamista. Työskentely tapahtui asiakkaan ehdoilla, hänen toimintakykynsä huomioiden ja asiakkaan määrittelemien tavoitteiden mukaan. Asiakkaan sitoutumista vahvistettiin hyvin matalan kynnyksen palvelulla, joka tarkoitti muun muassa soittamista, viestittelyä, muistuttelua, motivointia ja tarvittaessa kotoa hakemista ja auto kyydin tarjoamista.

Osalla asiakkaista leimaantuminen hankeasiakkaaksi hidasti siirtymistä hankkeen matalan kynnyksen toiminnasta kunnan omiin kuntouttaviin toimintoihin. Joidenkin asiakkaiden kohdalla syynä oli asiakkaiden kiintyminen työkykyvalmentajaan ja VALPAS – hankkeen toimintaan. Riskiä palveluiden ulkopuolelle putoamisesta pyrittiin minimoimaan ”saattaen vaihtaan” – periaatteella, oikea-aikaisilla ja oikeanlaisilla palveluilla sekä keskustelemalla kuntatyöntekijöiden kanssa asiakkaiden tuentarpeista ja intensiivisen tuen merkityksestä.

6.2. HANKKEEN OHJAUSRYHMÄ

VALPAS-hankkeen ohjausryhmän tehtävänä oli ohjata, tukea ja seurata hankkeen etenemistä. Ohjausryhmä koostui asiantuntevista ja kohderyhmän tarpeet tunnistavista oman alansa asiantuntijoista. Ohjausryhmä kokoontui neljä kertaa vuodessa Oulussa, Rovaniemellä ja kaikissa kumppanuuskunnissa vuorotellen. Ohjausryhmän toiminta oli hanketyötä tukevaa sekä vuorovaikutuksellista ja ajankohtaista tietoa jaettiin asiantuntevasti. Muun muassa rikosseuraamusalalla työskentelevä jäsen perehdytti ohjausryhmää yhdyskuntaseuraamusten maailmaan.

Ohjausryhmä on myös jalkautunut ”kentälle” tutustumalla esimerkiksi Kemijärvellä asukastuvan ja työllisyysyksikön toimintaan. Ohjausryhmälle järjestettiin hankkeen toimintakaudella kaksi palautekyselyä, toinen 20.12.2017 ja toinen marraskuussa 2018. Ensimmäisessä kyselyssä vastaajia oli kuusi ja hankkeelle pyydettiin antamaan arvosana asteikolla 4 -10 ja perustelevaan antamansa arvosanan.

Kokonaisarvosanojen keskiarvoksi tuli 9,16. Ohjausryhmän jäsenet kokivat, että hanke on tavoittanut kohderyhmän hyvin ja tehnyt huumeongelmat näkyviksi. Vastausten perusteella hanke on onnistunut tukemaan vaikeissa elämäntilanteissa olevia asiakkaita asiakaslähtöisesti, intensiivisesti ja ammattimaisesti. Kyselyn perusteella hankkeelta toivottiin edelleen jalkautuvan työn edistämistä, tuloksien entistä vahvempaa esiin tuontia, työparityöskentelyn lisäämistä ja juurruttamista kunnissa sekä verkostoitumisen parantamista. Yhden vastauksen mukaan VALPAS-hanke koettiin parhaimmaksi esimerkiksi ESR TL 5:n hankkeista, toiminnasta ja kohderyhmästä. Hankkeessa toteutettiin toinen hankkeen ohjausryhmän jäsenille suunnattu Surveypal-ohjelmalla laadittu kysely marraskuussa 2018. Kyselyyn vastasi viisi ohjausryhmän jäsentä. Hankkeen koettiin onnistuneen yhteistyössä, ilmiöiden näkyväksi tekemisessä, kohderyhmän tavoittamisessa ja uuden tiedon jakamisessa.

7. KOHDERYHMÄN KOKEMUKSET

VALPAS-hankkeessa kerättiin koko hankeajan suullista asiakaspalautetta, johon reagoitiin välittömästi. Palautteista käytiin yhteistä keskustelua viikoittaisissa tiimipalavereissa. Suullisen palautteen lisäksi kirjallista palautetta pyydettiin jokaisesta hankkeen retkestä tai ryhmäkerrasta.

VALPAS-hankkeen järjestämiä yhteisiä retkiä ja ryhmäkertoja oli koko hankkeen aikana, kaikki kunnat mukaan laskien, yhteensä 108 ja osallistujia retkillä ja ryhmissä yhteensä 343. Hankkeen toiminnan vaikutuksia kartoitettiin nuorten ja nuorten aikuisten kokemuksista käsin itsearviointina ja palautteiden avulla. Jokaisesta ryhmäohjaukskerrasta pyydettiin anonyymi kirjallinen palaute, joka käsiteltiin välittömästi ohjaukskerran jälkeen. Asiakkaat arvioivat ryhmäohjaukskerran kouluarvosana-asteikolla 4-10 sekä antamalla avointa palautetta. Asiakkaiden retkistä ja ryhmistä antamien arvosanojen keskiarvo koko toimintakauden ajalta oli noin 9. (2017 = 8,76, 2018 = 8,93, 2019 = 9,1).

Alla esimerkkinä muutamia suora lainaus voimavaravalmennusryhmien palautteesta:

"Ei mitään muuta miinusta kuin että yksi ryhmäläinen puuttui :-)"

"Jäätävän hyvä eka tapaaminen keskusteluineen"

"Olen ollut tosi tyytyväinen minua auttanut paljon"

"Elämä jotenki vaa potkii päähä, mutta kivaa ku asioista saa puhua"

"Hyvä yhteishenki, saa puhua vapaasti. Kiva porukka en sillee tiä työntekijöistä"

VALPAS-hankkeessa toteutettiin asiakkaille ja yhteistyökumppaneille suunnattuja kirjallisia palautekyselyjä kaksi kertaa hankkeen toiminta-aikana. Ensimmäinen kysely järjestettiin joulukuun 2017 ja tammikuun 2018 välisenä aikana. Kyselyt toteutettiin sekä paperilomakkeilla että sähköisesti ja siihen vastattiin nimettömänä. Yhteistyökumppaneiden ja asiakkaiden yhteiseen kyselyyn saatiin 58 vastausta, joista 39 yhteistyökumppaneilta ja 19 asiakkailta. Yhteisen kyselyn lisäksi pelkästään asiakkaille suunnattuun kyselyyn saatiin 21 vastausta. Yhteensä asiakkaiden vastauksia saatiin siis 40. Arvosanoista 72% oli kiitettäviä (9 tai 10) ja keskiarvo annetuista kokonaisarvosanoista oli 8.9.

Palautekyselyn vastausten perusteella VALPAS-hankkeen asiakaslähtöinen, kokonaisvaltainen ja pitkäjänteinen työ, ammatillinen osaaminen ja valmius reagoida lyhyellä varoajalla nähtiin positiivisena asiana. Lisäksi hanke nähtiin aktiivisena toimijana, yhteistyön ja verkostoitumisen lisääjänä. Positiivisena uutuuksena koettiin hankkeen järjestämä ryhmätoiminta. Hankkeen järjestämät luennot koettiin helpoksi tavaksi saada uutta tietoa. Kyselyn vastausten perusteella hankkeella oli kehitettävää viestinnässä, hanketyöntekijän roolin selkiyttämisessä sekä yhteistyön syventämisessä.

Kyselyn perusteella koettiin, että hanke oli onnistunut asiakkaiden tavoittamisessa sekä asiakkaiden tukemisessa. Hyväksi koettiin myös työkykyvalmentajien tekemät kotikäynnit ja onnistuneet ryhmätoiminnot. Ryhmistä asiakkaat olivat saaneet sisältöä päiviin, kohtelu oli ollut mahtavaa ja retket hyviä. Asiakkaita oli kohdeltu hyvin ja inhimillisesti. Asiakkaat kokivat, että palvelu oli asiakaslähtöistä, toiminta oli mielekästä ja siihen oli helppo osallistua. Hankkeessa onnistuttiin kehittämään myös rakenteita yhteistyön avulla.

Toinen kysely toteutettiin hankkeen loppupuolella keväällä 2019. Kyselyyn vastattiin nimetömänä ja se toteutettiin sähköisesti. Palautekysely tehtiin erikseen asiakkaille ja yhteistyökumppaneille. Yhteistyökumppaneilta tuli yhteensä 35 vastausta. Vastaukset jakautuivat kunnittain seuraavasti:

Kemijärvellä vastausprosentti oli 42,9%, Muhoksella 20%, Pudasjärvellä 25,7% ja Utajärvellä 11,4%. Kyselyssä annettiin paikkakuntatiedon lisäksi hankkeelle kokonaisarvosana asteikolla 4-10, perusteltiin se ja lopuksi oli vapaan sanan paikka/terveiset hankkeelle. Arvosanoista 68,6 % oli hyviä (8 tai 9) ja keskiarvo annetuista kokonaisarvosanoista 8.17.

Palautekyselyn vastausten perusteella VALPAS-hanke oli onnistunut tavoittamaan kohde-ryhmän ja tuonut ammattitaitoa sekä tietämystä kuntiin. Vastauksissa korostui myös asiakkaan kanssa tehtävä pitkäjänteinen työ ja yksilöllinen ohjaus. Vastauksien perusteella koettiin, että hankkeessa työtä on osattu tehdä asiakaslähtöisesti. Hankkeen tuoma koulutus kuntiin on tässäkin kyselyssä noussut positiivisesti esiin. Poliisille hanke näyttäytyi positiivisesti rauhoittaen tiettyjä alueita sekä päihdeongelmaisten asiakkaiden vähentymisenä. Kehittämisen paikkoja hankkeella on kyselyn perusteella viestinnässä, hanketyöntekijän roolin selkiyttämisessä ja yhteistyön syventämisessä sekä verkostotyöskentelyssä. Vastauksissa näkyi myös tulevaisuuden haasteena se, että asiakkaat eivät tippuisi hankkeen loputtua palveluiden piiristä.

NUORTEN YSTÄVÄT

Torikatu 28
90100 Oulu
p. 044 7341 500
info@nuortenystavat.fi

WWW.NUORTENYSTAVAT.FI